

DERLEME

CİNSEL ŞİDDET

Nermin GÜRHAN*
Gökçen ERDOĞAN**
Fatih SEYRAN***

ÖZ

Yasal olmayan bir amaca ulaşmak için güce başvurmak ya da bu sayede tehdit etmek, toplumlarda genellikle kabul görmüş olan yasa ve ahlak ilkelerine aykırı bir biçimde güç kullanma eylemleri bütünü şiddet olarak tanımlanmaktadır. Bunlar içinde basında en çok yer alan ise kadına ve çocuğa cinsel şiddet olarak karşımıza çıkmaktadır. Oysa cinsel şiddet, her iki cinsiyet için de geçerli olduğu gibi yabancı biri tarafından saldırı dışında eş, aile vb. tarafından da uygulanabilmektedir. Cinsel şiddet sadece fiziksel istismarı değil, dokunmaktan cinsel içerikli film izletmeye, cinsel sözel saldırıdan ilişkiye zorlamaya kadar çok geniş bir yelpazeyi içermektedir. Bu açıdan baktığımızda görünenden çok daha büyük bir kitleyi ilgilendiren cinsel şiddet, yaygın bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, taciz, saldırı, tecavüz.

* Sorumlu Yazar, Prof. Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, MEYAD Genel Başkan Yardımcısı, ngurhangurhan@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3472-7115>

** Dr. Öğr. Üyesi, KKTC Yakın Doğu Üniversitesi, iletisim@divakadin.com, <https://orcid.org/0000-0002-1989-3895>

** * Doktora Öğrencisi, KKTC Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, MEYAD Genel Sekreteri, fatihseyran@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8546-1145>

Geliş tarihi: 03.02.2020, Kabul tarihi: 09.04.2020

GİRİŞ

Şiddet kavramı içerik çalışmamıza yönelik değerlendirildiğinde özellikle bir hareketin/gücün derecesi, hızı, duygu ya da davranışın aşırılığı, ikna için kullanılan kaba güç olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle son zamanlarda beden gücünün kötüye kullanılması, silahlı etkinlikler, saldırganlık gibi anlamlar ile tanımlanan şiddet kavramı ile ilgili literatür incelendiğinde psikoloji, sosyoloji, antropoloji, hukuk gibi farklı disiplinlerde farklı şekillerde ele alınmış olduğu görülmektedir (1). Azami orta noktada birleşmeye yönelik değerlendirildiğinde ise şiddet; kişinin canını acıtmak, öldürmek, yaralamak, malına zarar vermek vb. gibi amaçlar ile güç kullanma, yasal olmayan bir amaca ulaşmak için güce başvurmak anlamlarına gelmektedir. Bu amaca ulaşmak için tehdit etmek, toplumlarda genellikle kabul görmüş olan yasaların ve ahlak ilkelerine aykırı bir şekilde güç kullanma eylemlerinin bütünü olarak kabul edilmektedir (2,3).

Şiddet, her geçen gün çeşitlenerek artmaktadır. Her kesimden, kültürden, inançtan ve her yaş grubundan bireyleri içeren şiddet, şekil ve uygulanma düzeylerinin de farklı olmasından dolayı ortak bir tanımda birleşmeyi mümkün kılmamaktadır. Bu nedenle şiddetin değerlendirilmesi de oldukça zor ve bir o kadar karmaşık hal almaktadır. Şiddetin şekil ve uygulanma düzeylerinin de farklı olmasından dolayı ortak bir tanımda birleşme zorlaştığı gibi değerlendirilmesi de bir o kadar zor ve bir karmaşık hale gelmektedir. Şiddet uygulanması yasal boyutu ile bir suç olarak kabul edilmektedir. Suç, toplumdan topluma, dini inanca ve zaman içinde farklılıklar göstermiş ve göstermeye de devam etmektedir. Bir suçun oluşabilmesi için bir savunma mekanizmasının ve aynı zamanda suça yönelik uygulanması gereken bir ceza sisteminin de da oluşması gerekmektedir.

Biyolojik ve psikolojik açıklamalara meydan okuyan sosyologlar, suçun kişisel özelliklerin bir sonucu olmadığını, aksine uygun insan ilişkileri ve gelişimi için elverişli olmayan bir çevreye karşı tepki olarak ortaya çıktığını iddia etmektedir. Onlara göre, suç toplumsal bir olguydu ve ancak toplumsal ve ekonomik koşulların geliştirilmesiyle azaltılabilirdi (4).

1. Şiddet Kavramı

Her yıl 1,3 milyondan fazla insan, küresel ölümlerin % 2,5'ini oluşturan şiddet sonucu Dünya genelinde yaşamını yitirmektedir. 15-44 yaş arası insanlar için dünya çapında dördüncü sırada ölüm nedeni olan şiddet, çalışma hayatı için de önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (5). İşyerinde yaşanan şiddetin insan hakları ihlallerine,

kalıcı ve kısa süreli sakatlıklara ve hatta ölüm dâhil olmak üzere birçok olumsuzluğa yol açtığı görülmektedir (6). Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) çalışma hayatındaki “şiddet ve taciz” terimlerinin kapsamını fiziksel, psikolojik, cinsel veya ekonomik zararı amaçlayan, bunlarla neticelenen veya neticelenmesi muhtemel olan, bir defaya mahsus veya tekrarlanan, bir dizi kabul edilemez davranış ve uygulamaları veya bunlarla ilgili tehditler olarak değerlendirmektedir (7).

2. Şiddetin Türleri, Nedenleri ve Sonuçları

Şiddetin, güç kullanımı nedeniyle daha güçsüz olanlar üzerinde uygulandığı gerçeğinden hareketle özellikle çocukların, kadınların, yaşlıların ve hayvanların şiddet mağduru olarak kayıtlara geçtiği bilinmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tahmini hesaplamalarına göre, her üç kadından birinin yaşamı boyunca bir tür fiziksel ve / veya cinsel şiddete maruz kaldığını açıklamaktadır (8). Süreçleri ve sonuçları itibariyle olumsuz etkisi oldukça yüksek olan şiddet nedeniyle her yıl 15 yaş altındaki 40 milyon çocuk, sağlık hizmeti veya psikolojik/sosyolojik hizmet gerektiren şekilde zarar görmektedir (9). Çocukların yaşına ve cinsiyetine göre şiddetin türüne maruz kalma ihtimali de ayrıca değişmektedir.

Şiddet ve taciz çok yaygın olmasına rağmen, vakaların önemli bir bölümünün ihbar edilmediği görülmektedir. Çok sayıda mağdur, seyirci ve tanık, ortaya çıkmaktan korkmakta veya bildirim konusunda isteksiz davranmaktadır. Kimi zaman da nasıl şikayette bulunulacağı bilinmemekte veya şikayette bulunan birçok mağdur da etkisiz sistemlerle veya prosedürlerle karşı karşıya kalmaktadır. Bazı mağdurlar ise misillemeye veya daha fazla şiddete ve tacize maruz kalmaktadır (8).

Şiddet eylemleri temelde fiziksel, psikolojik, cinsel şiddet veya ihmal şeklinde ortaya çıkmaktadır (10). Cinsel şiddet denildiğinde ilk akla gelen kadın ve tecavüz olmaktadır. Oysa cinsel şiddet her iki cinsiyet için de geçerli olduğu gibi yabancı biri tarafından uygulanan saldırı dışında arkadaş, eş, aile vb. tarafından da uygulanabilmektedir. Cinsel şiddet sadece fiziksel istismarı değil, dokunmaktan cinsel içerikli film izletmeye, cinsel sözel saldırıdan ilişkiye zorlamaya kadar çok geniş bir yelpazeyi içermektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde görünenden çok daha büyük bir kitleyi ilgilendiren yaygın bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk sırada gelen cinsel şiddet şeklinin istenmedik cinsel şaka, cinsel içerikli soru sorma, öykü anlatma, sözcükler kullanma olduğu saptanmıştır (11). Evlilik içi tecavüz, kız çocuklarının kasten yetersiz beslenmesi, başlık parası cinayetleri, eş istismarı, kadının seks işçiliğine zorlanması, kadın genital mutilasyonu, yetişkin

olmayan kız çocuklarının istismarı cinsiyete dayalı farklı şiddet türlerine örnek verilebilir (12).

3. Cinsel Şiddet

Cinsel şiddet, fiziksel şiddete göre çok sonraları araştırma konuları arasında yer almış ve hatta çoğu zaman araştırmalarda fiziksel şiddet ile birlikte değerlendirilmiştir. Cinsel şiddete yönelik ancak 50 yıl öncesinde özellikli çalışmalar başlamış ve sonrasında devamı gelmiştir. Bu çalışmalarda eril şiddetin sürdürülmesine yönelik birçok sorun da ayrıca ele alınmıştır (13). Örneğin; dikkat çekici bir kavram olarak hegemonik erkeklik, toplumsal hiyerarşinin en tepesinde yer almakta ve kadınları, doğayı hatta diğer erkeklik gruplarını baskısı altına almaktadır (14). Bu bağlamda hegemonik erkekliğin temel unsurunu oluşturduğu savunulan; cinsellik, saldırganlık ve şiddet arasında yakın ilişkinin varlığı sorunlardan sadece birini açıklamaktadır. Feminist düşünceye göre tecavüz; cinsel bir davranıştan öte erkeklerin kadınlar üzerinde kurmaya çalıştığı egemenliğini temsil eden ve bu bakımdan da terörizme benzer politik niteliği olan bir fiil olarak değerlendirilmektedir (15).

Barbara Mehrhof ve Pamela Kearon, tecavüzü; “güçlü bir sınıfın üyeleri tarafından, güçsüz bir sınıfın üyelerine karşı uygulanır” şeklinde tanımlamıştır (16). Günümüz koşullarında kadın ve erkek cinsiyetine göre irdelediğimizde güç kullanımını hangi şart ve gerekçe ile olursa olsun etkili bir politik araç, keyfi ve güçlülerin güçsüzlere karşı uyguladığı bir durum olarak tanımlayabiliriz. Bu bağlamda şiddet olgusu için salt anlamda “insana karşı işlenmiş ve işlenmekte olan bir suçtur” diyebiliriz (17,18).

3.1. Kadına Yönelik Cinsel Şiddet

Kadınlar ve kız çocukları kamusal alanlarda, sokaklarda, toplu taşıma istasyonlarında, okullarda, iş yerlerinde, halka açık tuvaletlerde ve parklarda sıklıkla cinsel tacize ve diğer cinsel şiddet biçimlerine maruz kalmaktadır. Kadın sokak satıcıları ile açık pazar yerlerinde çalışan kadın satıcıların birçoğu her gün şiddet ve tacizle karşılaşmaktadır. Dolayısıyla, çalışma hayatı dâhil olmak üzere, kamuya açık alanların güvenliğinin sağlanması ve güvenli ulaşım yollarının temin edilmesi, kadınların hak ettiği şartların tesis edilmesi açısından büyük önem taşımaktadır (8).

Kadınlara yönelik işyerinde cinsel şiddet, Avrupa'da ve Çek Cumhuriyeti'nde % 10, Norveç'te % 7, Türkiye ve Hırvatistan'da % 6, Danimarka, İsveç, Litvanya ve İngiltere'de ise % 5'tir (19). Dünya

üzerinde milyonlarca kadın, cinsel şiddete karşı yasal korumadan mahrum yaşamaktadır. Özellikle iş yaşamındaki kadınların maruz kaldığı cinsel şiddet, birçok olumsuzluğa da yol açmaktadır.

Cinsel şiddet;

- Psikolojik, fiziksel ve cinsel sağlığı olumsuz yönde etkileyen cinsel şiddet, benlik saygısı üzerinde yıkıma neden olmaktadır.
- Çalışan kadınların işe devam, iş motivasyonu, iş tatmini ve iş performansını düşürmekte, işyerine bağlılıkları azaltmaktadır.
- Bu duruma müdahalede bulunabilecek mağdurlar ve iş arkadaşları açısından ciddi bir tehlike oluşturmaktadır.
- Toplumsal işleyişi bozmakta, sunulan hizmetlerin niteliği ve kariyer olanaklarını azaltmakta, alkol ve madde kullanımı gibi zararlı başa çıkma mekanizmalarına başvuruyu artırmaktadır (8).

3.2. Cinsel Şiddetin Yaygınlığı

Kadınlar kadar erkekler de cinsel şiddete maruz kalabilmektedir. Nitekim günümüzün en önemli sorunlarından biri olan cinsel istismara baktığımızda yaklaşık olarak her beş kadın ve her dokuz erkek çocuktan birisi cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Aynı zamanda cinsel sapmalar olarak ele alınan traveste gibi gruplara baktığımızda cinsel şiddete maruz kalmanın erkeklerde de oldukça yüksek düzeyde olduğu söylenebilir (20).

Genellikle suçla birliktelik gösteren cinsel şiddetin her türü, çok yönlü olarak ele alınması gereken önemli bir toplumsal sorundur. Hirschi ve Gottfredson (1983) yaş ile suç işleme arasındaki ilişkiyi incelemişler ve yaş ile suç işleme arasında bir bağlantı bulamamışlardır. Steffensmeier ve Allan (1996) suç işlemede cinsiyetin suç işleme üzerinde farklılaşmaya sebep olduğunu göstermişlerdir. Lochner (2007) eğitimin artmasının suç işleme oranını düşürmediğini, fakat mal ve bireye yönelik şiddete dayalı suçlarda azalma olduğunu saptamışlardır. Arnio ve arkadaşları (2012) ise bireylerin demografik özellikleri ile suç işleme arasında bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır. Aynı zamanda refah seviyesinin suç işleme üzerinde etkili olduğuna yönelik çalışmalarda bulunmaktadır (21-29).

SONUÇ

Diyebiliriz ki şiddet, her kesimden her kesime tarih boyunca uygulanmış ve günümüzde artarak ve çeşitlenerek uygulanmaya devam eden bir davranış şeklidir. Özellikle yasaların zayıfın değil güçlünün yanında olduğu toplumlarda şiddet katlanarak devam etmektedir. Toplumsal yozlaşma ve baskılamalar sonucunda kadına, çocuğa ve

hayvana yönelik şiddet artık kanıksanır bir duruma getirilmiştir. Oysa insan olmanın temelinde hiçbir canlıya zarar vermeme ve kendi haklarının yanı sıra zayıfların da hakkını koruma, başkasının hakkının başladığı yerde kendi hakkının sınırlandığını bilme yer almaktadır. Şiddet, kaba gücün kullanımı ve aynı zamanda var olan eksik ve zayıf yönlerin bir şekilde kapatılmasıdır. O halde çocuk yetiştirmede, aile ve eğitim ortamlarında şiddetle mücadelenin çok iyi ele alınması ve eğitim materyallerinin, medyanın bu konuda çok iyi denetlenmesi gerekmektedir.

Başka bir açıdan değerlendirildiğinde nitelikli/niteliksiz cinsel şiddet, hayvanlara karşı da işlenmektedir. Fakat hayvanların maruz kaldığı cinsel şiddete yönelik bir yaptırım gücü bulunmamaktadır. Aslında hayvanlar, sessiz kalan cinsel şiddet mağdurlarıdır ve onların da dili olmak zorundadır insanoglu. Cinsel şiddet insana, hayvana olabilmektedir ve tüm tanımları ele aldığımızda bir yandan da güçlünün zayıfa yönelik bir şiddeti olduğu da görülmektedir. Özellikle erkekler fiziksel olarak güçlü olması nedeniyle kadına-hayvana ve çocuğa yönelik olarak cinsel şiddet uygulayabilmektedir. Az sayıda da olsa kadınında erkeğe-hayvana ya da çocuğa yönelik cinsel şiddeti de görülmektedir. Her kim tarafından kime uygulanıyorsa uygulansın cinsel şiddet bir suçtur ve suç olarak ele alınmalıdır.

KAYNAKÇA

1. Dursun Y. Şiddetin İzini Sürmek: Şiddet Nedir? Felsefe ve Sos Bilim Derg. 2011;12:1-18.
2. Özerkmen, N., & Gölbaşı H. Toplumsal bir olgu olarak şiddet. Sos Bilim Araştırma Derg. 2012;28.
3. Williams R. Anahtar sözcükler (Çev. S. Kılıç). İletişim Yayınları, İstanbul; 2005.
4. Siegel LJ. Criminology- The Core. fourth Edition, USA: Wadsworth Cengage Learning; 2011.
5. Butchart A, Mikton C. Global Status Report on Violence Prevention. Geneva; 2014.
6. Chappel D, Di Martino V. Violence at Work. 4. International Labour Organization. Geneva: International Labour Organization; 2006.
7. ILO. International Labour Conference, Convention 190. Geneva; 2019. Erişim: https://www.ilo.org/ilc/ILCSessions/108/reports/texts-adopted/WCMS_711570/lang--en/index.htm
8. ILO, UNWOMEN. Çalışma Yaşamında Kadınlara Yönelik Şiddet ve Tacizle Mücadele El Kitabı. 2019.
9. Runyan, D. K., & Zolotor AJ. In Child Abuse and Neglect. In: International issues in child maltreatment. WB Saunders; 2011. 620-7.
10. Etienne G. Krug, Dahlberg LL, Mercy JA, Zwi AB, Lozano R. World Report on Violence and Health. Geneva; 2002.
11. Çelik, Y., & Çelik SŞ. Sexual harassment against nurses in Turkey. Int Nurs Rev. 2017;54(4):359-66.
12. Heise, L. L., Moore, K., & Toubia N. Sexual coercion and reproductive health: a focus on research. 1995.
13. Taşdemir Afşar S. Türkiye’de Şiddetin Kadın Yüzü. In: Sosyoloji Konferansları. 2015. 715-53.
14. Yürek N, Karaboğa FAB. Türkçe Ders Kitaplarında Hegemonik Erkeklik. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Derg. 2018;14(3):956-87.

15. Edwards A. Women, violence and social control. In: Male violence in feminist theory: An analysis of the changing conceptions of sex/gender violence and male dominance. Palgrave Macmillan, London; 1987. 13–29.
16. Donovan J. Feminist teori. İletişim Yayınları, İstanbul; 1997.
17. Kurtoğlu A. Erkek Egemenliği, Kültürel Şiddet ve Hukuk. Toplum Bilim. 2009;(114):74–97.
18. Edwards A. Male violence in feminist theory: An analysis of the changing conceptions of sex/gender violence and male dominance. Palgrave Macmillan, London.; 1987. 13–29.
19. Parent-Thirion A, Macías EF, Hurley J, Vermeulen G. Fourth European Working Conditions Survey [Internet]. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. 2007. Erişim: <http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2006/98/en/2/ef0698en.pdf>
20. Bulut S. Çocuk cinsel istismarı hakkında bir derleme. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derg. 2016;3(28).
21. Hirschi, T., & Gottfredson M. Age and the explanation of crime. Am J Sociol. 1983;89(3):552–84.
22. Steffensmeier, D., & Allan E. Gender and crime: Toward a gendered theory of female offending. Annu Rev Sociol. 1996;22(1):459–87.
23. Lochner L. Individual perceptions of the criminal justice system. J Nurs Scholarsh. 2007;39(2):200–6.
24. Arnio, A. N., Baumer, E. P., & Wolff KT. The contemporary foreclosure crisis and US crime rates. Soc Sci Res. 2012;41(6):1598–614.
25. Şen H. Investigation of Turkey's Provinces by Sexual Crimes. Alphanumeric Journa. 2017;5(2):293–308.
26. LaFree G. Losing legitimacy: Street crime and the decline of social institutions in America. Routledge. 2018.
27. Lynch M. The culture of control: Crime and social order in contemporary society. 2002.
28. Rosenfeld R. Urban crime rates: Effects of inequality, welfare dependency, region, and race. In The social ecology of crime. Springer, New York, NY.; 1986. 116–130.
29. Beckett, K., & Western B. Governing social marginality: Welfare, incarceration, and the transformation of state policy. Punishment Soc. 2001;3(1):43–59.